

Mikulová, Jana

Věty podmínkové

In: Mikulová, Jana. *Syntax latinských vedlejších vět*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014, pp. 435-442

ISBN 978-80-210-7207-7; ISBN 978-80-210-7210-7 (online : Mobipocket)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/131804>

Access Date: 17. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

VĚTY PODMÍNKOVÉ

1. Určete, o jaký typ podmínkové věty se jedná (včetně smíšených typů). Vysvětlete použití časů a způsobů ve větách. Věty přeložte.

1. Neque enim, quod quisque potest, id ei licet, nec, si non obstat, propterea etiam permittitur. (Cic. *Phil.* 13, 14)
2. Tu, quoniam scribis hiematurum te in Epiro, feceris mihi gratum, si ante eo veneris, quam mihi in Italiam te auctore veniendum est. (Cic. *Att.* 16, 2, 6)
3. Res mirabilis, propterea quia non saepe fit; sed si fieri non potuisset, facta non esset. (Cic. *div.* 2, 49)
4. At tum si dicerem, non audirer, non quod alia res esset; immo eadem, sed tempus aliud. (Cic. *Cluent.* 80)
5. Aves vero si prosperos eventus ostenderunt, certe fefellerunt. (Cic. *div.* 2, 79)
6. Pro quo mori ipsum, si res postularet, iura divina atque humana cogebant. (Cic. *S. Rosc.* 37)
7. Neque sustineri poterant, ni extraordinariae cohortes pari corporum animorumque robore se obiecissent. (Liv. 7, 7, 9)
8. Non modo enim sequi recusarunt bene monentem, sed obsistere ac retinere conati sunt, ni strictis gladiis viri fortissimi inertis summovissent. (Liv. 22, 60, 17)
9. Si rem nullam habebis, quod in buccam venerit, scribito. (Cic. *Att.* 1, 12, 4)
10. Fortasse vitium, de quo quereris, si te diligenter excusseris, in sinu invenies. (Sen. *benef.* 7, 28, 3)
11. Hoc contingere illis non potuisset, nisi ego talis essem. (Sen. *epist.* 102, 19)
12. Si quid in te peccavi, ac potius quoniam peccavi, ignosce; in me enim ipsum peccavi vehementius. (Cic. *Att.* 3, 15, 4)
13. Sed explorata si sint ea, quae ante quaeri debeant, sint haec, quae quaerimus, faciliora. (Cic. *div.* 1, 117)
14. Veniet tempus, et quidem celeriter, sive retractabis sive properabis; volat enim aetas. (Cic. *Tusc.* 1, 76)
15. „Si,“ inquis, „deus te interroget, *sanis modo et integris sensibus num amplius quid desideras, quid respondeas?*“ (Cic. *ac.* 1, 80)
16. Aderat in magnis rebus, eiusque consilio multum movebatur tyrannus, nisi qua in re maior ipsius cupiditas intercesserat. (Nep. *Dion* 1, 3)

17. Quas inimicitias si tam cavere potuisset, quam metuere solebat, viveret. (Cic. S. *Rosc.* 17)
18. Si iero ad fratrem invitatus, moriendum est; si recepero intra ianuam comissatum fratrem, moriendum est; nec eundo nec manendo insidias evito. (Liv. 40, 10, 4)
19. Si placuerit, me cum indutias facite, Romam ad senatum mittite legatos. (Liv. 30, 16, 13)
20. Si enim pervenissent istae litterae, mihi crede, nos paeniteret. (Cic. *Att.* 13, 28, 2)
21. Iam prope erat, ut sinistrum cornu pelleretur Romanis, ni septima legio successisset. (Liv. 39, 54, 6)
22. Brutus noster, singularis vir, si in senatum non est Kal. Iun. venturus, quid factururus sit in foro, nescio. (Cic. *Att.* 14, 18, 4)
23. Nam, reor, nullis, si vita longior daretur, posset esse iucundior. (Cic. *Tusc.* 1, 39, 94)
24. Quod ille si esset tibi inimicissimus, numquam tamen dixisset. (Cic. *Deiot.* 25)
25. Qui si consilio id fecisset, esset eorum similis, quos tu tamen salvos esse voluisti. (Cic. *Lig.* 34)

2. Přeložte do latiny

1. Jestliže spíš, probud' se, jestliže stojíš, choď, jestliže jdeš, utíkej, jestliže utíkáš, leť.
2. Kdyby to nebyl udělal, už dlouho bychom neměli žádný stát, který teď stěžuje-me.
3. Kdybych byl přesvědčil kohokoliv z nich, nikdy bychom nebyli upadli do tohoto ne-štěstí.
4. Přesvědčili jsme mladíka, že díky jeho snaze (*abl. bez předložky*) jsme v pořádku. Kdyby nebyl odvrátil Antonia od města, bylo by bývalo všechno zničeno.
5. Jestliže odejde, dám ti vědět.
6. Jestliže si někdo myslí, že nechtějí škodit, mýlí se: nemohou škodit.
7. Styděl bych se říct, že to nechápu, kdybyste to chápali vy, kteří to obhajujete.
8. Jestliže jste to viděli, řekněte.
9. Jestliže tě tu chytím, nebudeš mít svědky.
10. Zmírnil jsem zármutek, bolest jsem zmírnit nemohl. A ani bych nechtěl (to dělat), kdybych mohl.
11. Můžeme být při (*in +abl.*) tomto Antoniově lupičství v bezpečí? Nemůžeme. A jestli ostatní můžou, nevěřím, že já můžu.
12. Senát je na náměstí k dispozici úředníkům, kdyby se (snad) chtěli na něco zeptat.

13. Snažte se hlavně, aby se vám vedlo dobře, jestliže chcete, aby se i nám vedlo dobře.
 14. Kdybys necítil bolest ty, já bych ji necítil.
 15. Xenofón řekl: „Kdyby tvůj souseď měl lepšího koně, než je ten tvůj, chtěl bys raději svého nebo jeho koně?
 16. Nikdy si nebudu myslet, že jsi přišel pozdě, jestliže přijdeš v pořádku.
 17. Kdybych mohl usnout, neobtěžoval bych tě tak dlouhými dopisy.

probudit se	expērgīscor, ī, experrēctus sum
chodit, jít	zde: ingredior, ī, ingressus, sum
letět (rychle jít)	advolō, āre, āvī, ātum
udržovat	teneō, ere, tenuī, (tentum)
stěžít	vix
upadnout do něčeho	incidō, ere, cidi, – in +ak.
neštěstí	miseriae, ārum, f.
snaha	zde: opera, ae, f.
být v pořádku	salvus, a, um esse
Antonius	Antōnius, ii, m.
odvrátit od (něčeho)	āvertō, ere, vertī, versum ā +abl.
dát vědět	alqm certiōrem faciō, ere, fēcī, factum
obhajovat	dēfendō, ere, fendī, fēsum
chytit	prehendō, ere, hendī, hēsum
nemít (něco)	careō, ēre, uī, –, caritūrus +abl.
zmírnit	minuō, ere, minuī, minūtum
zármutek	maeror, ōris, m.
lupičství	latrōcinium, ii, n.
být v bezpečí	tūtus, a, um esse
nevěřit, nedůvěřovat	diffidō, ere, fīsus sum
být k dispozici (někomu)	praestō (adv.) esse +dat.
náměstí	forum, ī, n.
snažit se	operam (opera, ae, f.) dō, dare, dedī, datum
hlavně	maximē
dařit se, dobře se vést	valeō, ēre, valuī, –, valitūrus
cítit bolest	doleō, ēre, doluī, –, dolitūrus
Xenofón	Xenophōn, ontis, m.
v pořádku	salvus, a, um
usnout	somnum (somnus, ī, m.) capiō, ere, cēpī, captum
obtěžovat (někoho)	obtundō, ere, tudī, tūsum / tūsum

3. Přeložte krátké věty, rozlište různé typy podmínkových vět

1. Kdyby ses to dozvěděl, hned mi to řekni.
2. Jestliže lidé uslyší houkat sýčka, myslí si, že se stane něco zlého.
3. Kdybychom jim nedůvěřovali, nedávali bychom jim svoje děti na vychování.
4. Jestliže to nemůžete chválit, mlčte.
5. Kdybych to tehdy věděl, byl bych se rozhodl jinak.
6. Jestliže přijde, napíšu ti.
7. Kdyby byl v dětství milován svými rodiči, žil by v dospělosti (tj. jakožto dospělý) šťastněji.

8. Kdybys měl možnost dát někomu hodně peněz, komu bys je dal?
9. Jestliže děti něco nevěděly, ptaly se rodičů.
10. Kdyby nebyl synem krále, nebyl by získal ten úřad.
11. Zahynulo by mnoho lidí, kdyby se strážce včas nedozvěděl, že jsou v nebezpečí.
12. Kdybych mohl, napsal bych více.

houkat	ululō, āre, āvī, ātum
sýček	ulula, ae, f.
nedůvěřovat	diffidō, ere, fisis sum
rozhodnout se	cōnsilium, ii, n. capiō, ere, cēpī, captum
dětství	pueritia, ae, f.
dospělý	adultus, a, m
získat (úřad)	obtineō, ēre, uī, tentum
strážce	custōs, ōdis, m.
dozvědět se	cognōscō, ere, cognōvī, cognitum
být v nebezpečí	in periculō (periculum, ī, n.) esse

4. Dejte do správného tvaru

1. At si esset corpus aliquod immortale, non (*esse*) _____ omne mutabile; ita efficitur, ut omne corpus mortale (*esse*) _____. (Cic. *nat. deor.* 3, 30)
2. Pergratum mihi feceris, si (*dare; tu*) _____ operam, ut is (*intellegere*) _____ meas apud te litteras maximum pondus (*habere; měl*) _____. (Cic. *fam.* 12, 27, 6)
3. Plures (*cadere*) _____, ni nox proelio intervenisset. (Liv. 23, 18, 7)
4. Ea tu si non audis, quid (*dicere; ego*) _____, nescio. (Cic. *fam.* 11, 27, 7)
5. Sim enim impudens, si plus (*postulare; ego*) _____, quam homini a rerum natura tribui potest. (Cic. *fam.* 11, 21, 3)
6. „Bene,“ inquit, „facitis, cum venitis: sed rectius fecissetis, si ad me domum recta (*abire*) _____.“ (Rhet. Her. 4, 50)
7. Si (*dicere; ille*) _____ iuratus, crederes? At quid interest inter periurum et mendacem? (Cic. *Q. Rosc.* 46)
8. Quae enim vita fuisset Priamo, si ab adolescentia scisset, quos eventus senectutis (*habere; (on) bude mít*) _____? (Cic. *div.* 2, 22)
9. Quare ista coniuratio si per me (*patefacere; bylo odhaleno*) _____, tam patet Hortensio quam mihi. (Cic. *Sull.* 4, 2)
10. Non enim, si malum est dolor, carere eo malo satis (*esse*) _____ ad bene vivendum. (Cic. *fin.* 2, 13, 41)
11. (*Ire; běž*) _____ ad forum, e praetore (*exquirere; zeptej se*) _____, siquidem credere mihi non vis. (Plaut. *Persa* 485)

12. Mens enim et ratio et consilium in senibus est; qui si nulli (*esse*) _____, nullae omnino civitates fuissent. (Cic. *Cato* 67)
13. Brutus si quid (*agere; udělá*) _____, curabis, ut (*scire; ego*) _____. (Cic. *Att.* 13, 10, 3)
14. Reliqua singulorum dierum (*scribere; napíšeme*) _____ ad te, si modo tabellarios tu praebebis. (Cic. *ad Q. fr.* 2, 11)

5. Porovnejte a vysvětlete rozdíly

1. ...in quo [sc. libro Theophrasti] multum admodum fortunae datur. Quod **si ita se habeat**, non **possit** beatam praestare vitam sapientia. (Cic. *fin.* 5, 5, 12)
2. ...inter nos natura ad civilem communitatem coniuncti et consociati sumus. Quod **ni ita se haberet**, nec iustitiae ullus **esset** nec bonitati locus. (Cic. *fin.* 3, 20, 66)
3. Quodsi amicitia per se colenda est, societas quoque hominum et aequalitas et iustitia per se est expetenda; **quod ni ita est**, omnino iustitia nulla est. (Cic. *leg.* 1, 49)
4. Quod laudabile bonum est, in se habeat, quod laudetur, necesse est; ipsum enim bonum non est opinionibus, sed natura; nam **ni ita esset**, beati quoque opinione **essent**; quo quid dici potest stultius? (Cic. *leg.* 1, 46)
5. Quam fuit inbecillus P. Africani filius is, qui te adoptavit, quam tenui aut nulla potius valetudine! Quod **ni ita fuisset**, alterum illud extitisset lumen civitatis. (Cic. *Cato* 35)
6. Quod **ni ita sit**, quid veneramur, quid precamur deos, cur sacris pontifices, cur auspiciis augures praesunt, quid optamus a deis immortalibus, quid vovemus? (Cic. *nat. deor.* 1, 122)

6. Určete, zda jsou uvedená tvrzení správná. Nejsou-li, opravte je.

1. Quamobrem nihil dico de meo ingenio; neque est, quod possim dicere, neque si esset, dicerem. (Cic. *div. in Caec.* 36)
- Jedná se o smíšené podmínkové souvětí, v němž *possim* vyjadřuje potencialitu.
2. Vincere vos prohibuisset, si potuisset, qui triumphantes urbem inire prohibet. (Liv. 45, 38, 2)
- *Prohibet* musí být prézens historický, protože se musí vztahovat ke stejné časové rovině jako *prohibuisset* a *potuisset*, které vyjadřují nerealitu v minulosti.
3. Quo me vertam? Statim mehercule Arpinum irem, ni te in Formiano commodissime exspectari viderem, ... (Cic. *Att.* 2, 14, 2)
- *Vertam* je deliberativní konjunktiv.
 - *Vertam* je potenciální konjunktiv.
 - Mluvní odejde ihned do Arpina.

- Adresát je právě na statku ve Formiích.
 - Adresát není na statku ve Formiích, ale má tam přijít.
4. Socrates amicis audientibus: „Emissem,“ inquit, „pallium, si nummos haberem.“ (Sen. *benef.* 7, 24, 1)
- Konjunktiv imperfekta *haberem* se vztahuje pouze k přítomnosti a vyjadřuje momentální nedostatek peněz.
 - Konjunktiv imperfekta *haberem* se vztahuje k přítomnosti i minulosti, jedná se o dlouhodobý stav.
5. Tulit haec civitas, quoad potuit, quoad necesse fuit, regiam istam vestram dominationem in iudiciis et in omni re publica, tulit; sed quo die populo Romano tribuni plebi restituti sunt, omnia ista vobis, si forte nondum intellegitis, adempta atque erepta sunt. (Cic. *Verr.* II 5, 175)
- Věta *omnia... adempta atque erepta sunt* je větou hlavní podmínkového souvětí s vedlejší větou *si forte nondum intellegitis*.
 - Věta *si forte nondum intellegitis* je autorský komentář, ke kterému není v souvětí explicitně vyjádřena věta hlavní.
6. At si id velles, iam pridem actum esse poterat. (Cic. *Quinct.* 44)
- Jedná se o smíšenou formu podmínkového souvětí, v němž je nerealita vyjádřena pomocí indikativu imperfekta modálního slovesa.
 - Konjunktiv imperfekta *velles* vyjadřuje nerealitu pouze v přítomnosti.
 - Konjunktiv imperfekta *velles* vyjadřuje nerealitu a vztahuje se k přítomnosti i minulosti.
7. **Vyberte správný tvar. Je-li více možností, vysvětlete rozdíly.**
1. Eundem in Hispaniam censui; quod si fecisset, civile bellum nullum omnino (*esset, fuisset, est, fuerit*). (Cic. *fam.* 6, 6, 5)
2. Ego si cum Antonio (*loquar, locutus ero, locutus sim*), scribam ad te, quid (*ageretur, agatur, actum sit, agitur, actum est*). (Cic. *Att.* 10, 9, 3)
3. Si id fieri iure non (*potest, potuit, possit*), nihil habeo, quod (*defendam, defendo, defendere, defenderem*). (Cic. *Mil.* 30)
4. Ea [= peccata] si qui casus aliqua ex parte correxerit, minus moleste (*feremus, tulimus, ferimus, feramus*) nos (*viximus, vixisse, vivebamus*) et adhuc (*vivere, vivimus, vivemus*). (Cic. *Att.* 3, 14, 1)
5. Errat, si (*aliquis, quis, quidam*) existimat servitatem in totum hominem descendere. (Sen. *benef.* 3, 20, 1)
6. Itaque pauci veniunt ad senectutem; quod ni ita (*accidebat, accidit, accidisset, accideret*), melius et prudentius viveretur. (Cic. *Cato* 67)

7. Si distinguere (*volemus, vellemus, voluerimus, velimus*) causas metus nostri, inveniemus alias esse, alias (*videre, videri*). (Sen. *epist.* 30, 17)
8. Et si esse (*vis, velis, velles*) felix, deos ora, ne quid tibi ex his, quae optantur, (*evenit, eveniat, eveniret, evenerit*). (Sen. *epist.* 31, 2)
9. Defecissetque ab Romanis ulterior Hispania, ni P. Cornelius raptim traducto exercitu Hiberum dubiis sociorum animis in tempore (*adveniret, advenisset*). (Liv. 24, 41, 2)
10. Quodsi aegre ferre sapiens (*solebat, soleat, solet, soleret*), misereri etiam (*solebat, soleat, solet, soleret*). (Cic. *Tusc.* 3, 10, 21)
11. Non (*tulisse, ferrem*) omnino moleste, si ita accidisset. (Cic. *Pis.* 43)
12. Quam multa vero iniuste fieri possunt, quae nemo possit reprehendere! Si te amicus tuus moriens rogaverit, ut hereditatem (*redderes, reddas*) suae filiae, nec usquam id scripserit, ut scripsit Fadius, nec cuiquam dixerit, quid facies? (Cic. *fin.* 2, 18, 57)
13. Quid enim, si illi inimicissimus (*esset, fuisset*), amplius ad eius laudem minuendam facere potuisset? (Cic. *har. resp.* 59)
14. Nunc quidem, nisi quid te (*tenet, tenuit, tenebit*), suspicor te esse in suburbano. (Cic. *Att.* 12, 38, 1)

8. Najděte konjunktivy, které nejsou predikáty podmínkové vedlejší věty nebo věty hlavní podmínkového souvětí. Vysvětlete jejich použití.

1. Tu tamen velim orationem legas, nisi forte iam legisti, certioremque me facias, quid iudices ipse. (Cic. *Att.* 15, 1a, 2)
2. Dic, si vis, de quo disputari velis. (Cic. *Tusc.* 2, 5, 13)
3. Ex quibus multa a multis et lecta et audita recitarem, ni vererer, ne hoc ipsum genus orationis, quo nunc utor, ab huius loci more abhorreret; et simul de ipso, qui scripsit, detrahi nil volo. (Cic. *Pis.* 71)
4. Nam si omnia facienda sint, quae amici velint, non amicitiae tales, sed coniurationes putandae sint. (Cic. *off.* 3, 10, 44)
5. Quod quidem ni ita se haberet, ut animi immortales essent, haud optimi cuiusque animus maxime ad immortalitatem et gloriam niteretur. (Cic. *Cato* 82)
6. Quod si eum nunc reperire possim, nihil est, quod verear. (Ter. *Phorm.* 738)
7. Dicerem, quae ante futura dixissem, ni vererer, ne ex eventis fingere viderer. (Cic. *fam.* 6, 6, 4)
8. Scis, quae recta sit linea: quid tibi prodest, si quid in vita rectum sit, ignoras? (Sen. *epist.* 88, 13)
9. Sed ad eos, si placet, qui vita excesserunt, revertamur. (Cic. *Brut.* 262)

10. Qui autem id concupierit, eum necesse est, si id consecutus sit, magno opere laetari. (Cic. *Tusc.* 3, 9, 19)

9. Uvedte, kde má nisi vytýkácí význam

1. Cura igitur nihil aliud, nisi ut valeas; cetera ego curabo. (Cic. *fam.* 16, 5, 2)
2. Nemo irascendo fit fortior, nisi qui fortis sine ira non fuisset. (Sen. *dial.* 3, 13, 4)
3. Nisi sciero prius ex te, tu ex me numquam hoc, quod rogitas, scies. (Plaut. *Persa* 217)
4. Nihil acciderat ei, quod nollet, nisi quod anulum, quo delectabatur, in mari abiecerat. (Cic. *fin.* 5, 30, 92)
5. Tu quidem ita vive, ut nihil tibi committas, nisi quod committere etiam inimico tuo possis. (Sen. *epist.* 3, 3)
6. Hoc commune est patri cum omnibus, qui vitam alicui dederunt; non potuissent enim referre gratiam, nisi vitam accepissent. (Sen. *benef.* 3, 35, 4)
7. Marcelli quidem, nisi gladium Caesaris timuissent, manerent. (Cic. *Att.* 9, 1, 4)
8. Nihil est bonum, nisi quod honestum est. (Sen. *epist.* 120, 3)
9. Bono loco res humanae sunt, quod nemo nisi vitio suo miser est. (Sen. *epist.* 70, 15)
10. Salus esset amissa omnium una nocte, nisi esset serveritas illa suscepta. (Cic. *Sull.* 87)

10. Uvedte, ve kterých případech má dum podmínkový významový odstín

1. Dicatur sane eiectus esse a me, dum modo eat in exsilium. (Cic. *Catil.* 2, 15)
2. Nolite expectare, dum stantes vos fugiant; inferenda sunt signa et vadendum in hostem. (Liv. 7, 24, 6)
3. ...dum modo doleant aliquid, doleant quidlibet. (Cic. *Att.* 16, 2, 3)
4. Quo lubeant, nubant, dum dos ne fiat comes. (Plaut. *Aul.* 491)
5. De quo dum certa et pauca et magna dicam, breviter attendite. (Cic. *Verr.* II 3, 163)
6. ... de Domitio dixit versum Graecum eadem sententia, qua etiam nos habemus Latinum: „Pereant amici, dum inimici una intercidant.“ (Cic. *Deiot.* 25)
7. At enim dum videntur, eadem est in somnis species eorum, quae vigilantes videmus. (Cic. *ac.* 1, 52)
8. Non fugio ne hos quidem mores, dum modo ex his ea, quae probat populus Romanus exempla, non ea, quae condemnat, sequamur. (Cic. *Verr.* II 3, 210)
9. Dum hic veniret, locum relinquere noluit. (Cic. *Mil.* 54)